

Suomen UNICEFin suositukset ja lapsenoikeushuomiot liittyen mobiililaitteiden käytön rajoittamiseen perusopetuksessa muulloin kuin oppitunneilla

11.6.2025

1. Tarjoa lapsille tietoa rajoitusten taustalla olevista syistä.

- Sisällytä opetukseen tietoa mobiililaitteiden liiallisen käytön vaikutuksista sekä netissä tai somessa tapahtuvan väkivallan vaaroista ja ehkäisystä (turvataidot). Opeta taitoja jo varhaisessa vaiheessa ja suunnittele sisältöjä yhdessä lasten kanssa.
- Pienemmille lapsille suositellaan selkeitä rajoja mobiililaitteiden käyttöön (sisällöt ja ruutuaika), nuorille ohjausta ja keskustelua (mm. vaikutus omaan hyvinvointiin).
- Tee selkeät ohjeet siihen, miten lapsi saa tarvittaessa otettua yhteyttä huoltajaan koulupäivän aikana, ja miten huoltaja saa yhteyden lapseen tarvittaessa. Varmista, että lapset ja huoltajat tietävät ohjeesta. Esimerkki: [OPH](#) on tehnyt huoneentaulun (Huoltaja – huomioi, miten puhelinta saa käyttää koulussa), joka on saatavilla kuudella eri kielellä.
- Esimerkki: [UNICEFin mukaan](#) lapset haluavat, että myös digitaalisissa ympäristöissä on turvallisempaa, mutta he eivät halua tulla suljetuiksi sen ulkopuolelle. Tämä tarkoittaa, että rajoitusten tulee olla selkeästi perusteltuja ja niiden vaikutuksia tulee arvioida lasten näkökulmasta.

2. Kuule lasten näkemyksiä ja kehitä ratkaisuja yhdessä lasten kanssa.

- Varmista lasten näkemysten kuuleminen muutoksen vaikutuksiin ja toimeenpanoon liittyen. Tämä tarkoittaa, että lasten mielipiteet, huolet, odotukset ja kokemukset muutoksiin liittyen otetaan huomioon ja heitä kuullaan aktiivisesti.
- Tunnista, että muutos vaatii aikaa, sopeutumista ja uuden opettelua – sekä todennäköisesti lisää aikuisia välitunneille ja ruokailuihin. Kehitä ratkaisuja yhdessä lasten kanssa.
- Esimerkki: Koulut voivat järjestää luokittain ideointeja tai laajempia työpajoja, joissa oppilaat suunnittelevat yhdessä aikuisten kanssa turvallista ja mielekästä tekemistä välitunneille tai pohtivat ratkaisuja muihin esiin nousseisiin haasteisiin. Samalla voidaan vahvistaa lasten osallisuutta ja

tunnetta siitä, että heidän näkemyksillään on merkitystä. Yhteistyö paikallisten järjestöjen kanssa voi tukea tätä.

3. Tarjoa lapsen ympärillä oleville aikuisille tukea ja ohjeita.

- Lapsen lähipiirin aikuisten esimerkki vaikuttaa vahvasti siihen, millaiseksi lapsen mediasuhde muodostuu. Tue vanhempia tarjoamalla tietoa ja välineitä kasvatustyöhön.
- Tue opettajia ja muuta koulun henkilöstöä tarjoamalla koulutusta, jotta he voivat käsitellä sensitiivisiä aiheita ja haastaa tarvittaessa somen ja netin vahvistamia haitallisia normeja. Koulun henkilökunnalla tulee olla kyky ohjata apua tarvitseva lapsi tarvittavien palveluiden piiriin.
- Esimerkki: Vanhempien aktiivinen osallistuminen lasten digitaaliseen arkeen – kuten yhteiset mediankäyttö säännöt ja ruutuajasta sopiminen – voi vähentää ongelmallista käyttöä ja tukea lapsen hyvinvointia.

4. Perustele ikään perustuvat säännöt ja rajoitukset selkeästi.

- Määrittele mahdollisten ikään perustuvien rajoitusten tavoitteet ja perustele niiden tarkoitus: Mitä haittoja pyritään ehkäisemään (esim. nettikiusaaminen, haitallinen sisältö, mielenterveysongelmat) ja minkälaisia asioita vahvistamaan (esim. sosiaaliset taidot, liikunta).
- Esimerkki: [OECD:n raportin](#) mukaan koulujen mobiililaitteiden rajoitukset voivat vähentää häiriötä oppitunneilla, mutta niiden vaikutus oppimistuloksiin ja hyvinvointiin vaihtelee. Esimerkiksi PISA 2022 -tulokset osoittavat, että rajoitukset ovat tehokkaampia, kun niitä sovelletaan johdonmukaisesti ja oppilaat ymmärtävät niiden tarkoituksen.

5. Seuraa ja arvioi rajoitusten vaikutuksia - myös yhdessä lasten kanssa.

- Arvioi säännöllisesti, miten rajoitukset vaikuttavat oppilaiden hyvinvointiin ja koulun arkeen ja minkälaisia vaikutuksia erilaisilla toimilla on.
- Esimerkki: UNICEF korostaa tarvetta panostaa tiedonkeruuseen siten, että se kattaisi monenlaisten ja eri ikäisten lasten näkökulmat. Koulut voivat toteuttaa erilaisia lapsille suunnattuja kyselyitä ja keskustelutilaisuuksia mobiililaitteiden käytöstä. Tuloksia voidaan hyödyntää järjestyssääntöjen kehittämisessä ja tukitoimien suunnittelussa.

Uudistettu perusopetuslaki rajaa mobiililaitteiden käyttöä koulussa

Uudistettu perusopetuslaki astuu voimaan 1.8.2025. Sen mukaan oppilaat eivät saa käyttää älypuhelimia tai muita mobiililaitteita (jatkossa ”mobiililaitteet”) oppituntien aikana, lukuun ottamatta laissa määriteltyjä poikkeuksia. Järjestyssäännöissä tulee määritellä

mobiililaitteiden säilytys oppituntien aikana sekä niiden käyttö ja säilytys koulupäivän muina aikoina.

Opetushallitus suosittelee, että koulut kieltävät mobiililaitteiden käytön järjestyssäännöillä kokonaan myös ruokailun aikana sekä rajoittavat tai kieltävät käytön välituntien ja muun opetuksettoman ajan osalta ([Opetushallitus 2025](#)).

Jos järjestyssäännöissä kielletään mobiililaitteiden käyttö myös oppituntien ulkopuolella, on tärkeää varmistaa, että ratkaisu tukee lapsen oikeuksien toteutumista. Erityisesti tulee pohtia, millaisia vaikutuksia laitteiden kieltämisellä on esimerkiksi kiusaamista tai yksinäisyyttä kokevien lasten välitunteihin. Järjestyssäännöt on laadittava yhdessä oppilaiden kanssa, heidän osallisuutensa turvaten.

Lapsen oikeuksien huomioiminen päätöksissä

Lapsen edun ensisijaisuuden huomioimisessa on kyse lapsen oikeuksien kokonaisuudesta. Lapsen oikeuksien komitea on korostanut yleiskommentissaan nro 1 (2001), että lasten oikeuksien toteutumisesta on erityisen tärkeää huolehtia kouluympäristössä. Puhelimen käytön rajoituksiin liittyen on arvioitava ja punnittava vaikutuksia sekä lapsen eri oikeuksien toteutumisen kokonaisuuden että yksittäisten oikeuksien näkökulmasta – yksilölliset tarpeet huomioiden.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä syrjinnän kieltoon (YK:n lapsen oikeuksien sopimus, artikla 2). Päätöksenteossa on varmistettava, että erilaisten ja moninaisten lasten oikeudet, tarpeet ja edut tulevat huomioituiksi. Yhdenvertaisuus tarkoittaa, että lasten erilaisia tilanteita huomioidaan ja turvataan kaikille yhtäläiset mahdollisuudet turvalliseen ja sujuvaan koulunkäyntiin.

Lapsella on oikeus tulla kuulluksi (artikla 12). Tämä tarkoittaa vahvaa velvoitetta ottaa lapset mukaan heitä koskevaan päätöksentekoon, esimerkiksi koulun järjestyssääntöjä laadittaessa tai muutettaessa. Kuulemisissa on varmistettava, että mukaan saadaan erilaisia lapsia ja lapsiryhmiä – myös haavoittuvassa asemassa olevia.

Lisäksi on huomioitava, että Perustuslain 10 §:n ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 16 artiklan mukaan lapsen yksityisyyteen ei saa puuttua mielivaltaisesti tai laittomasti. Sopimuksen artiklan 31 mukaan lapsella on oikeus lepoon, vapaa-aikaan, hänen ikänsä mukaiseen leikkimiseen ja virkistystoimintaan. Koulussa välitunnit tarjoavat lapsille mahdollisuuden liikkua, leikkiä ja olla vuorovaikutuksessa kasvokkain – kaikki nämä tukevat lasten sosiaalista kehitystä, tunteita ja oppimiskykyä.

Sopimuksen artiklan 19 mukaan lasta tulee suojella myös digitaalisen median ympäristöissä kaikelta hyväksikäytöltä ja artiklan 17 mukaan lasta tulee suojella myös hänen hyvinvoinnilleen vahingolliselta aineistolta. Kaikki nämä oikeudet tulee toteutua YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen tarkoittamalla tavalla.

Lisätietoa:

Työskentelemme yli 190 maassa lapsen oikeuksien toteutumisen puolesta.
Olemme UNICEF, YK:n lastenjärjestö, perustettu 1946.

Oona Kareinen
Erityisasiantuntija, lapsiystävällinen hallinto
Suomen UNICEF
oonna.kareinen@unicef.fi